

KONGRUENCIJA LATENTNIH PROSTORA STAVOVA RODITELJA UČENIKA S OŠTEĆENIM SLUHOM I RODITELJA UČENIKA KOJI ČUJU PREMA ODGOJNO- OBRAZOVNOJ INTEGRACIJI UČENIKA S OŠTEĆENIM SLUHOM

Branko Radovančić

Fakultet za defektologiju
Sveučilišta u Zagrebu

Izvorni znanstveni članak

UDK: 376.33

Zaprimljeno: 12.04.1994.

SAŽETAK

Roditelji su važan čimbenik uspješne odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom. U članku su prikazani rezultati ispitivanja faktorske strukture stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom i roditelja učenika koji čuju, prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom kao i sukladnost izoliranih faktorskih prostora stavova roditelja. Ispitivanje je provedeno na uzorku od 54 roditelja učenika s oštećenim sluhom i uzorku od 54 roditelja učenika koji čuju, čija su djeca zajedno pohađala odjele redovitih osnovnih škola u Zagrebu. Za obradu dobijenih podataka upotrijebljena je faktorska analiza i Tuckerova metoda sukladnosti. Na temelju 17 indikatora stavova, izolirana su po četiri faktora u svakom uzorku. Struktura izoliranih faktora u uzorcima ispitanika značajno se razlikuje tako da niti jedan par faktora, svojim koeficijentom sukladnosti, nije dostigao razinu značajnosti. Svi izolirani faktori segregacijski su usmjereni.

1. UVOD

Aktivna suradnja roditelja i odgojno-obrazovnih i rehabilitacijskih ustanova čini važnu kariku u odgojno-obrazovnoj rehabilitaciji učenika s oštećenim sluhom. Roditelji trebaju postati aktivni članovi toga procesa kako bi mogli sudjelovati u donošenju odluka o budućnosti svoga djeteta te na taj način podijeliti odgovornost s ostalim sudionicima odgoja, obrazovanja i rehabilitacije. Odgojno-obrazovna integracija učenika s oštećenim sluhom jest proces koji se u našoj zemlji provodi već više od dvadeset godina, ali ne postoji sustavno praćenje uspješnosti toga procesa kao ni karika koje omogućuju njegovu uspješnost. Uspješnost integracije ovisi o organi-

zacijskim, objektivnim i subjektivnim pretpostavkama. Važan dio subjektivnih pretpostavki integracije čine roditelji učenika s oštećenim sluhom i roditelji učenika koji čuju, te će njihovi stavovi u odnosu na integraciju učenika s oštećenim sluhom u redovitu osnovnu školu biti važan čimbenik uspješnog provođenja procesa integracije.

U roditelja učenika koji čuju mogu se očekivati različiti stavovi u odnosu na činjenicu da se njihova djeca nalaze u istom odjelu osnovne škole s djecom s oštećenim sluhom. Nepovoljne stavove roditelja učenika koji čuju mogu izazvati predrasude, nedovoljna informiranost ili bojazan da će takav učenik loše djelovati na njihovo dijete. Na temelju dosadašnjih iskustava može se uočiti da u roditelja učenika s oštećenim sluhom prevla-

davaju bivalentni stavovi u odnosu na integraciju njihove djece u redovitu osnovnu školu. S jedne strane uočavaju se njihove želje da svoje dijete uključe u redovitu osnovnu školu kako bi ono bilo "što sličnije" djeci koja čuju, dok s druge strane prevladava bojazan da njihovo dijete s oštećenim sluhom neće moći udovoljiti zahtjevima redovite škole, pa smatraju da je specijalna škola za njih prikladnija.

Navedena pojedinačna zapažanja nisu znanstveno utemeljena te ne dopuštaju generalizaciju. U našoj zemlji nema sustavnih istraživanja latentnog prostora stavova roditelja učenika oštećena sluha i roditelja učenika koji čuju prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom. Prvo ispitivanje stavova roditelja djece s oštećenim sluhom prema svojem djetetu koje pohađa specijalnu školu obavila je Mustać (1978). Ispitivanje je provedeno na uzorku od 102 roditelja. Rezultati se mogu sumirati ovako: roditelji nisu skloni odbacivanju svoga djeteta; prevladavaju stavovi koji odražavaju prezaštićivanje djeteta; većina roditelja razumno prihvaća oštećenje svoga djeteta dok značajan broj roditelja očekuje njegovo ozdravljenje; roditelji izražavaju stavove koji ukazuju na njihovu socijalnu izolaciju koju, čini se, više uvjetuje način življenja nego dijete oštećena sluha; brigu o djetetu roditelji uglavnom prebacuju na specijalnu školu što se odražava i u njihovoj nezainteresiranosti za stjecanjem znanja o problemima svoga djeteta. Vrijedno istraživanje stavova roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom obavila je Uzelac (1989). Ona je ispitivala stavove roditelja učenika s oštećenim sluhom i stavove roditelja učenika koji čuju prema

odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom. Uzorke su činili roditelji jedne i druge djece koja su zajedno pohađala odjele redovitih osnovnih škola u Zagrebu. Ispitivanje je provedeno u manifestnom prostoru. Diskriminativnom analizom utvrđeno je da postoje značajne razlike između uzoraka roditelja iako su stavovi jednih i drugih segregacijski usmjereni. Interesantno je napomenuti da su stavovi roditelja učenika koji čuju manje segregacijski usmjereni od stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom. Potrebno je istaknuti da, koliko je nama poznato, u inozemstvu nema istraživanja stavova roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom koja bi nam mogla poslužiti za stvaranje hipoteza. Zato naše istraživanje predstavlja pokušaj da se utvrdi latentni prostor stavova roditelja koji će omogućiti stjecanje osnovnog uvida u odnos roditelja prema ovom procesu.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Uspješnost provođenja integracije učenika s oštećenim sluhom ne ovisi o dobroj namjeri pojedinaca već o znanstvenoj analizi njezinih pretpostavki. Stavovi roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom čine segment subjektivnih pretpostavki uspješnosti toga procesa. Na utjecaj stavova možemo računati i na njih se može djelovati tek ako ih se upozna. Iz te činjenice proizlazi opravdanost ovoga istraživanja čiji je osnovni cilj ispitati strukturu stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom i roditelja učenika koji čuju prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom te

utvrditi stupanj bliskosti faktorskih prostora roditelja.

3. METODE RADA

3.1. Ispitanici

Istraživanje je provedeno na dva uzorka ispitanika: na uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom i uzorku roditelja učenika koji čuju. Osnovni je kriterij izbora ispitanika u oba uzorka roditelja bio da njihova djeca zajedno polaze odjele redovite osnovne škole u Zagrebu (od III do VIII razreda). U uzorak je ušao samo jedan roditelj bez obzira na spol i dob. Na osnovi iskazanih kriterija odabrana su po 54 ispitanika u svakom uzorku.

3.2. Mjerni instrument

Ispitivanje je provedeno pomoću prilagođenog Anketnog lista koji je kreiran na Fakultetu za defektologiju u Zagrebu. Anketni list sadrži 17 indikatora stavova. Upotrijebljena je skala Likertovog tipa. Ispitanici su se opredjeljivali za jedan od ponuđenih odgovora na postavljenu tvrdnju (potpuno se slažem, uglavnom se slažem, ne mogu se

odlučiti, uglavnom se ne slažem i uopće se ne slažem). Ponuđeni odgovori na tvrdnje bili su poredani tako da je odgovor pod rednim brojem jedan uvijek značio najpovoljniji stav, dok je odgovor pod rednim brojem pet uvijek značio najnepovoljniji stav roditelja prema integraciji učenika oštećena sluha.

3.3. Metode obrade podataka

Izračunati su osnovni statistički parametri. Normalitet distribucija testiran je Kolmogorov-Smirnovljevim testom. Upotrijebljena je Hotellingova metoda glavnih komponenata. Broj latentnih dimenzija određen je pomoću PB kriterija Štaleca i Momirovića (1971). Karakteristični vektori pridruženi karakterističnim korijenima, značajnim po PB kriteriju, zarotirani su u skladu s orthoblique solucijom. Za utvrđivanje kongruencije faktorskih prostora upotrijebljena je Tuckerova metoda sukladnosti.

4. REZULTATI I DISKUSIJA

4.1. Analiza rezultata roditelja učenika s oštećenim sluhom

4.1.1. Frekvencije i postoci

Tablica 1

Frekvencije i postoci odgovora ispitanika na postavljene tvrdnje

Varijable	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
ST-01	1	2	2	3	10	19	19	35	22	41
ST-02	1	2	1	2	7	13	18	33	27	50
ST-03	0	0	0	0	9	17	19	35	26	48
ST-04	1	2	1	2	4	7	21	39	27	50
ST-05	0	0	1	2	9	17	17	31	27	50

Nastavak tablice 1.

Varijable	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
ST-06	0	0	1	2	3	5	13	24	37	69
ST-07	0	0	0	0	5	9	16	30	33	61
ST-08	0	0	1	2	3	5	18	33	32	59
ST-09	0	0	7	13	6	11	18	33	23	43
ST-10	1	2	0	0	14	26	16	30	23	43
ST-11	1	2	0	0	5	9	15	28	33	61
ST-12	0	0	0	0	0	0	15	28	39	72
ST-13	0	0	2	4	4	7	18	33	30	56
ST-14	4	7	4	7	7	13	23	43	16	30
ST-15	3	5	5	9	13	24	18	33	15	28
ST-16	4	7	10	19	16	30	10	19	14	26
ST-17	0	0	1	2	2	4	24	44	27	50

Radi ilustracije smjera odgovora roditelja djece s oštećenim sluhom na tvrdnje postavljene u Anketnom listu navodimo frekvencije i postotke odgovora (Tablica 1). Podsjećamo da su odgovori u koloni 1. i 2. povoljni, u koloni 3. neutralni i u koloni 4. i 5. nepovoljni u odnosu na odgojno-obrazovnu integraciju učenika s oštećenim sluhom. Analizom Tablice 1, možemo utvrditi da je najveći broj

odgovora roditelja grupiran u 4. i 5. koloni što zorno ukazuje na nepovoljan smjer odgovora roditelja prema integraciji njihove djece. Navedeni rezultati sami za sebe govore mnogo te ih nije nužno pomnije interpretirati. Oni nam također govore da će latentni prostor stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom biti u cjelosti segregacijski orijentiran.

4.1.2. Interkorelacije indikatora stavova

Tablica 2

Matrica interkorelacija indikatora stavova

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1																	
2		.14															
3			.37	.41													

Nastavak tablice 2.

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
4	.22	.19	.43														
5	.43	.37	.31	.39													
6	.04	.27	.25	.45	.55												
7	.32	.00	.17	.13	.19	.11											
8	-.01	-.03	.12	.22	.26	.33	.28										
9	.25	.22	.41	.28	.25	.48	.24	.27									
10	.19	.11	.26	.24	.19	.21	.19	.21	.61								
11	.45	.35	.34	.08	.28	-.09	.15	.01	.10	.34							
12	.13	.28	.38	.15	.07	-.11	.12	.11	-.13	.03	.31						
13	.08	-.04	-.09	.06	.23	.26	.10	.40	-.02	.02	.18	.26					
14	.12	-.27	-.07	.05	-.05	.13	.03	.27	.13	.12	.05	-.08	.35				
15	.32	.32	.28	.47	.28	.18	-.01	.11	.10	.13	.28	.25	.18	.03			
16	.41	.23	.45	.28	.27	.22	.13	.25	.55	.24	.28	.34	.28	.15	.42		
17	.48	.16	.30	.21	.31	.11	.06	-.02	.14	.08	.20	.24	.24	.12	.28	.24	

Matrica interkorelacija varijabli (Tablica 2) dobijena je na osnovi standardiziranih i normaliziranih brutto rezultata istraživanja i predstavlja temelj za daljnju preobrazbu i kondenzaciju podataka tijekom primjene faktorske analize. Od 136 koeficijenata u Tablici 2, njih 38 je statistički značajno, 5 koeficijenata je na granici statističke značajnosti dok 93 koeficijenta nisu statistički značajna na

razini 0.5 ($r = .27$). Bez obzira na općenito nisku povezanost cijeloga skupa varijabli, moguće je izdvojiti nekoliko skupina varijabli koje su međusobno u statistički značajnoj korelaciji što upućuje na postojanje nekoliko segmenata prostora stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom.

4.1.3. Dijagonalna matrica karakterističnih korijena

Tablica 3

Karakteristični korijeni (LAMBDA), postotak zajedničke varijance (%) i kumulativni postotak zajedničke varijance (KUM) matrice interkorelacija varijabli

Red. br. varijab.	LAMBDA	%	KUM	Red. br. varijab.	LAMBDA	%	KUM
1	4.50	.26	.26	10	.59	.03	.87
2	1.98	.12	.38	11	.52	.03	.90
3	1.68	.10	.48	12	.47	.03	.93

Red. br.				Red. br.			
varijab.	LAMBDA	%	KUM	varijab.	LAMBDA	%	KUM
4	1.41	.08	.56*	13	.33	.02	.95
5	1.16	.07	.63	14	.29	.02	.97
6	1.08	.06	.69	15	.23	.01	.98
7	.94	.06	.75	16	.17	.01	.99
8	.81	.05	.79	17	.11	.01	1.00
9	.69	.04	.84				

* Zadnja značajna Lambda

Prostor od 17 varijabli stavova smanjen je (Tablica 3), na četiri značajne glavne komponente. Smanjeni prostor objašnjava 56% ukupnog varijabilneta 17 varijabli. Količina valjane varijance sus-

tava varijabli može se smatrati zadovoljavajućom s obzirom na značajke mjerenja.

4.1.4. Inverzna dijagonala inverzne korelacijske matrice

Tablica 4
Unikviteti varijabli

Red. br. varijable	Unikviteti	Red. br.	Unikviteti varijable
1	.41	10	.44
2	.52	11	.48
3	.44	12	.45
4	.54	13	.46
5	.41	14	.69
6	.34	15	.53
7	.72	16	.32
8	.60	17	.62
9	.20		

Suma SMC = 8.82 ; Postotak zajedničke valjane varijance=51.90

Unikna varijanca indikatora stavova prikazana je u Tablici 4. Unikviteti se kreću u rasponu od .20 do .72. Najmanja

količina valjane varijance sustava varijabli iznosi 8.82 (suma SMC) ili 51.90% zajedničke valjane varijance.

4.1.5. Komunaliteti indikatora stavova

Tablica 5

Komunaliteti dobijeni metodom glavnih komponenta

Red. br. varijable	Komunaliteti	Red. br. varijable	Komunaliteti
1	.57	10	.59
2	.59	11	.57
3	.60	12	.51
4	.51	13	.74
5	.53	14	.53
6	.80	15	.49
7	.29	16	.51
8	.54	17	.37
9	.82		

Komunaliteti varijabli su veličine varijance svake varijable objašnjene izoliranim faktorima stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom. Raspon komunaliteta

varijabli je od .29 do .82, a prevladavaju srednji i srednje visoki komunaliteti.

4.1.6. Matrica glavnih komponenta

Tablica 6

Ortogonalne projekcije indikatora stavova na glavne komponente

Red. br. varijab.	F1	F2	F3	F4	Red. br. varijab.	F1	F2	F3	F4
1	.60	-.25	.17	.35	10	.49	.24	-.26	.48
2	.48	-.41	-.33	-.28	11	.50	-.41	.20	.33
3	.68	-.28	-.24	.07	12	.37	-.46	.39	-.10
4	.60	.10	-.19	-.32	13	.32	.31	.70	-.24
5	.65	.06	-.10	-.30	14	.14	.50	.49	.20
6	.52	.51	-.29	-.43	15	.57	-.23	.13	-.31
7	.33	.17	.06	.38	16	.70	-.00	.12	.11
8	.38	.58	.23	-.10	17	.48	-.23	.29	-.03
9	.60	.39	-.44	.33					

Budući da matrica glavnih komponenata ne predstavlja realnu faktorsku soluciju ovdje je prikazujemo samo kao međufazu faktorske analize na osnovi koje se izvode kose (realne) solucije.

4.1.7. Orthoblique transformacija

Tablica 7

Varijable koje opisuju ekstrahirane faktore

Varijable	PAP	ORP
ST-01 Učenici s oštećenim sluhom u redovnoj osnovnoj školi mogu se uključiti samo u posebne razrede (odjele) i uspješno svladati redovni nastavni program	.72	.70
ST-03 Štetna su nastojanja da se u redovne osnovne škole uključe i slušno oštećeni učenici	.52	.65
ST-11 Po mnogim svojim osobinama slušno oštećeni učenici su jednaki učenicima bez smetnji u razvoju	.79	.70
1. FAKTOR ST-12 Druženje s ostalim učenicima u redovnoj osnovnoj školi je za učenike s oštećenim sluhom korisnije nego druženje sa slušno oštećenim učenicima u specijalnoj osnovnoj školi	.72	.61
ST-15 U redovnoj osnovnoj školi učenici s oštećenim sluhom doživljavat će posebne neugodnosti od svojih vršnjaka bez smetnji u razvoju	.48	.57
ST-16 Učenicima s oštećenim sluhom koji idu u redovnu osnovnu školu nastavnici trebaju "koješta" progledati kroz prste	.50	.63
ST-17 Učenici s oštećenim sluhom mogu u redovnoj osnovnoj školi općenito više naučiti nego u specijalnoj školi	.59	.38
ST-07 Redovnu osnovnu školu moguće je u potpunosti osposobiti za prihvatanje učenika s oštećenim sluhom	.45	.46
2. FAKTOR ST-09 Slušno oštećeni učenici mogu postići isti školski uspjeh u redovnoj školi kao i učenici bez smetnji u razvoju	.82	.88
ST-10 Neki slušno oštećeni učenici mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju	.75	.76

Nastavak tablice 7.

Varijable		PAP	ORP
	ST-08 Učenici redovne osnovne škole mogu se pripremiti da razumno prijateljski prihvate učenike s oštećenim sluhom	.57	.63
3. FAKTOR	ST-13 Učenici bez smetnji u razvoju mogu imati prijatelja s oštećenim sluhom	.78	.78
	ST-14 Redovna osnovna škola može pružiti učeniku s oštećenim sluhom sve ono što mu pruža specijalna škola	.72	.71
	ST-02 Učenici s oštećenim sluhom mogu u redovnoj osnovnoj školi uspješno svladati redovni nastavni program uz organizirani dodatni defektološki produženi stručni tretman	.46	.50
	ST-04 Najbolje bi bilo da svi slušno oštećeni učenici pohađaju specijalne škole	.66	.71
4. FAKTOR	ST-05 Za normalan rad u razredu redovne osnovne škole slušno oštećeni učenici predstavljaju smetnju	.61	.70
	ST-06 Slušno oštećeni učenik u redovnom razredu osnovne škole može loše djelovati na uspjeh čitavog razreda	.89	.83

Uz primjenu Hotellingove metode glavnih komponenata i PB kriterija za ekstrakciju značajnih glavnih komponenata izolirane su četiri glavne komponente (Tablica 6), koje su zatim zarotirane u orthoblique soluciju (Tablica 7). Orthoblique preobrazba rezultira paralelnim (PAP) i ortogonalnim (ORP) projekcijama varijabli na orthoblique faktore koje nam omogućuju utvrđivanje i opis prikrivenog prostora stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom.

1. FAKTOR svojim najvećim paralelnim i ortogonalnim projekcijama opisuje sedam indikatora stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom. Najveće projekcije na prvi faktor ima varijabla ST-11, dok

najmanje ali značajne projekcije na prvom faktoru ima varijabla ST-15. Roditelji učenika s oštećenim sluhom smatraju: da po mnogim svojim osobinama učenici oštećena sluha nisu jednaki učenicima koji čuju; da se učenici s oštećenim sluhom ne mogu uključiti niti u posebne odjele redovite osnovne škole i svladati redoviti nastavni program; da su štetna nastojanja da se učenici s oštećenim sluhom uključe u redovnu osnovnu školu; da druženje učenika s oštećenim sluhom s učenicima koji čuju nije korisnije od druženja sa sebi sličnim učenicima u specijalnoj školi; da će učenici s oštećenim sluhom u redovitoj osnovnoj školi doživljavati posebne neugodnosti od

svojih vršnjaka te da im nastavnici trebaju "koješta" progledati kroz prste; da učenici s oštećenim sluhom mogu više naučiti u specijalnoj nego u redovitoj školi. Zanimljivo je posebno pogledati frekvencije i postotke odgovora roditelja na tvrdnje sadržane u navedenim indikatorima stavova (Tablica 1). Posebno se uočava da 100% roditelja učenika s oštećenim sluhom smatra da je druženje s ostalim učenicima u redovitoj osnovnoj školi manje korisno za učenike s oštećenim sluhom od druženja s učenicima oštećena sluha u specijalnoj osnovnoj školi (varijabla ST-12). Analizom odgovora roditelja na predložene tvrdnje nedvosmisleno možemo utvrditi da je prvi faktor segregacijski usmjeren a s obzirom na njegovu strukturu možemo ga imenovati *generalnim faktorom odbijanja odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom*.

2. FAKTOR opisuju tri varijable koje se ponajprije odnose na sposobnosti učenika s oštećenim sluhom koje im omogućuju postizanje zadovoljavajućeg školskog uspjeha u redovitoj osnovnoj školi. Roditelji smatraju da njihova djeca s oštećenim sluhom ne mogu postići isti školski uspjeh kao i njihovi vršnjaci koji čuju. Nadalje, oni misle da niti neki učenici s oštećenim sluhom ne mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju. Također izražavaju čvrsti stav da redovitu osnovnu školu nije moguće u potpunosti osposobiti za prihvatanje učenika s oštećenim sluhom. Analizom sadržaja indikatora stavova koji opisuju drugi faktor možemo ga interpretirati *faktorom podcjenjivanja sposobnosti učenika s oštećenim sluhom*.

3. FAKTOR definiraju tri varijable od kojih najveću paralelnu i ortogonalnu projek-

ciju ima varijabla ST-13. Treći faktor sadrži dominantno socijalizacijske učinke redovite osnovne škole. I u ovom faktoru roditelji učenika s oštećenim sluhom iskazuju nepovjerenje prema odgojno-obrazovnoj integraciji njihove djece. Oni smatraju da učenici koji čuju ne mogu imati prijatelja s oštećenim sluhom te da se učenici redovite osnovne škole ne mogu niti pripremiti da razumno i prijateljski prihvate učenike s oštećenim sluhom. Također smatraju da redovita osnovna škola ne može pružiti učeniku s oštećenim sluhom sve ono što mu pruža specijalna škola. Sadržaji varijabli koje opisuju treći faktor, odnosno odgovori roditelja na postavljene tvrdnje pokazuju da roditelji učenika s oštećenim sluhom nisu svjesni socijalizacijskih učinaka koje može pružiti redovita osnovna škola. Zato ovaj faktor možemo imenovati *faktorom nesagledavanja povoljnih socijalizacijskih učinaka koje pruža odgojno-obrazovna integracija učenika s oštećenim sluhom*.

4. FAKTOR je također segregacijski. Njega opisuju četiri varijable od kojih dvije obuhvaćaju utjecaj učenika s oštećenim sluhom na druge učenike u odjelu, a dvije smještaj učenika s oštećenim sluhom u procesu odgoja i obrazovanja. Roditelji učenika s oštećenim sluhom smatraju da njihova djeca mogu loše djelovati na uspjeh čitavoga odjela te da za normalan rad u odjelu redovite osnovne škole predstavljaju smetnju. Nadalje, smatraju da učenici oštećena sluha ne mogu u redovitoj osnovnoj školi uspješno svladati redoviti nastavni program niti uz organizirani dodatni defektološki produženi stručni tretman, zato bi najbolje bilo da svi učenici s oštećenim sluhom pohađaju specijalnu školu.

Četvrti faktor možemo imenovati *faktorom odbijanja bilo kakvog modaliteta odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom*.

4.1.8. Interkorelacija orthoblique faktora

Tablica 8

Interkorelacija orthoblique faktora

	OBQ1	OBQ2	OBQ3	OBQ4
OBQ1				
OBQ2	.26			
OBQ3	.08	.13		
OBQ4	.40	.35	.14	

Interkorelacije faktora stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom prema njihovoj odgojno-obrazovnoj integraciji pokazuju da postoji statistički značajna povezanost između 1. i 4. faktora, te između 2. i 4. faktora. To smo mogli i očekivati već prilikom analize i interpretacije faktora. Prvi, drugi i četvrti izolirani faktor povezani su međusobno jer se odnose na uži prostor integracije učenika s oštećenim sluhom, dok se treći faktor odnosi na socijalizacijske učinke koji su posljedica integracije.

4.2. Analiza rezultata roditelja učenika koji čuju

4.2.1. Frekvencije i postoci

Tablica 9

Frekvencije i postoci odgovora ispitanika na postavljene tvrdnje

varijable	1		2		3		4		5	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
ST-01	3	6	5	9	10	19	17	31	19	35
ST-02	2	4	1	2	13	24	21	39	17	31
ST-03	0	0	2	4	7	13	18	33	27	50
ST-04	4	7	3	6	4	7	20	37	23	43
ST-05	0	0	5	9	6	11	19	35	24	44
ST-06	0	0	8	15	8	15	13	24	25	46
ST-07	4	7	2	4	7	13	18	33	23	43
ST-08	0	0	3	6	7	13	12	22	32	59
ST-09	5	9	6	11	4	7	21	39	18	33
ST-10	2	4	2	4	6	11	24	44	20	37
ST-11	0	0	2	4	6	11	13	24	33	61
ST-12	0	0	0	0	10	19	12	22	32	59
ST-13	0	0	0	0	8	15	11	20	35	65

Nastavak tablice 9.

varijable	1	2	3	4	5
	f %	f %	f %	f %	f %
ST-14	5 9	10 19	7 13	20 37	12 22
ST-15	2 4	16 30	5 9	20 37	11 20
ST-16	4 7	19 35	8 15	11 20	12 22
ST-17	5 9	14 26	12 22	9 17	14 26

U Tablici 9, prikazane su frekvencije i postoci odgovora roditelja učenika koji čuju na postavljene tvrdnje. Već površnim pregledom ove tablice možemo vidjeti da se rezultati grupiraju u 4. i 5. koloni što ukazuje da su stavovi roditelja učenika koji čuju također segregacijski usmjereni. Međutim, brižljivom analizom možemo uočiti da su odgovori

u ovom uzorku više raspršeni nego u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom. To pokazuje, doduše samo u nijansama, da su roditelji učenika bez smetnji u razvoju, svojim stavovima, blaže segregacijski orijentirani od roditelja učenika s oštećenim sluhom.

4.2.2. Interkorelacije indikatora stavova

Tablica 10

Matrica interkorelacija indikatora stavova

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1																	
2	.18																
3	.27	.41															
4	.42	.28	.77														
5	.44	.27	.43	.57													
6	.30	.23	.33	.41	.57												
7	.36	.25	.30	.32	.47	.47											
8	.19	.37	.50	.39	.45	.47	.59										
9	.42	.02	.18	.34	.44	.35	.14	.15									
10	.23	.13	.17	.38	.50	.49	.20	.37	.68								
11	.35	.26	.42	.38	.45	.46	.20	.58	.25	.39							
12	.26	.14	.38	.31	.39	.26	.54	.52	-.05	.10	.48						
13	.07	.26	.40	.19	.08	.27	.15	.51	-.05	.08	.42	.50					
14	.45	.04	.27	.37	.57	.37	.53	.35	.38	.27	.36	.47	.30				
15	.11	.13	.29	.29	.17	.37	.23	.53	.03	.29	.39	.24	.27	.17			

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
16	.20	.17	.26	.21	.18	.39	.27	.40	.08	.27	.33	.24	.39	.21	.40		
17	.41	.14	.41	.53	.46	.46	.15	.33	.41	.57	.44	.18	.20	.38	.45	.37	

Od 136 koeficijenata u matrici interkorelacija (Tablica 10), 47 koeficijenata nije statistički značajno na 5% razini značajnosti, 8 koeficijenata je na granici značajnosti dok je 81 koeficijent statistički značajan. Veličine statistički značajnih koeficijenata nalaze se u rasponu od .27 do .77. Uočava se da prevladavaju niske i srednje visoke korelacije, dok vrlo visokih koeficijenata korelacije gotovo i

nema, što je za varijable stavova dobijenih skalom Likertovog tipa uobičajeno. Podsjećamo da je korelacijska matrica dobijena na uzorku roditelja učenika koji čuju (Tablica 10), mnogo konzistentnija od korelacijske matrice dobijene na uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom (Tablica 2).

4.2.3. Dijagonalna matrica karakterističnih korijena

Tablica 11

Karakteristični korijeni (LAMBDA), postotak zajedničke varijance (%) i kumulativni postotak zajedničke varijance (KUM) matrice interkorelacija varijabli

Red. br. varijab.	LAMBDA	%	KUM	Red. br. varijab.	LAMBDA	%	KUM
1	6.38	.37	.37	10	.48	.03	.90
2	2.01	.12	.49	11	.44	.03	.92
3	1.43	.08	.58	12	.37	.02	.95
4	1.21	.07	.65*	13	.27	.02	.96
5	.94	.05	.70	14	.25	.01	.98
6	.83	.05	.75	15	.20	.01	.99
7	.78	.05	.80	16	.11	.00	.99
8	.65	.04	.84	17	.09	.01	1.00
9	.54	.03	.87				

* Zadnja značajna Lambda

Prostor od 17 indikatora stavova smanjen je na četiri glavne komponente koje objašnjavaju 65% varijabiliteta varijabli. I u uzorku roditelja učenika s oštećenim

sluhom dobijene su četiri značajne glavne komponente ali one objašnjavaju 10% varijabiliteta varijabli manje nego u uzorku roditelja koji čuju.

4.2.4. Inverzna dijagonala inverzne korelacijske matrice

Tablica 12
Unikviteti varijabli

Red. br. varijable	Unikviteti	Red. br. varijable	Unikviteti
1	.51	10	.28
2	.67	11	.39
3	.25	12	.36
4	.26	13	.37
5	.32	14	.37
6	.42	15	.53
7	.25	16	.65
8	.25	17	.40
9	.33		

Suma SMC = 10.40; Postotak zajedničke valjane varijance = 61.18

Unikviteti predstavljaju eror varijancu ili varijancu koja nije objašnjena u sustavu primijenjenih varijabli. Međutim, postotak zajedničke valjane varijance, dakle, one koja je objašnjena primijenjenim varijablama iznosi 61.18%, a to je za 9.28%

više nego što iznosi zajednička valjana varijanca varijabli u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom.

4.2.5. Komunaliteti indikatora stavova

Tablica 13

Komunaliteti dobijeni metodom glavnih komponenata

Red. br. varijable	Komunaliteti	Red. br. varijable	Komunaliteti
1	.49	10	.74
2	.51	11	.53
3	.81	12	.72
4	.76	13	.58
5	.71	14	.70
6	.55	15	.59
7	.69	16	.52
8	.71	17	.67
9	.74		

Komunaliteti predstavljaju veličinu varijance svake varijable koja je objašnjena izoliranim faktorima. U tablici 13, možemo uočiti visoke komunalitete varijabli, značajnije više nego u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom

(Tablica 5), što je, uostalom, vidljivo i po količini zajedničke valjane varijance iscrpljene u jednom, odnosno drugom uzorku.

4.2.6. Matrica glavnih komponenata

Tablica 14

Ortogonalne projekcije indikatora stavova na glavne komponente

Red. br. varijab.	F1	F2	F3	F4	Red. br. varijab.	F1	F2	F3	F4
1	.53	.31	.31	.04	10	.60	.50	-.34	-.16
2	.39	-.24	-.03	.54	11	.70	-.12	-.16	-.04
3	.66	-.19	.01	.58	12	.58	-.45	.38	-.19
4	.71	.15	.05	.48	13	.47	-.58	-.13	-.06
5	.74	.29	.27	.06	14	.64	.11	.44	-.30
6	.71	.11	-.12	-.16	15	.52	-.24	-.48	-.18
7	.60	-.16	.49	-.23	16	.51	-.24	-.37	-.26
8	.75	-.37	-.07	-.09	17	.67	.30	-.35	-.03
9	.46	.72	-.04	-.05					

Ortogonalna projekcija varijabli stavova na glavne komponente može nam dati samo površan uvid u prikrivenu strukturu, međutim ne može biti podlogom konačne interpretacije faktora. U tu svrhu

Tablica 15

Varijable koje opisuju ekstrahirane faktore

rabimo kose solucije prikazane u Tablici 15.

4.2.7. Orthoblique preobrazba

Varijable	PAP	ORP
St-08 Učenci redovite osnovne škole mogu se pripremiti da razumno prijateljski prihvate učenike s oštećenim sluhom	.57	.77
ST-11 Po mnogim svojim osobinama slušno oštećeni učenici su jednaki učenicima bez smetnji u razvoju	.46	.66

Nastavak tablice 15.

	Varijable	PAP	ORP
	ST-13 Učenici bez smetnji u razvoju mogu imati prijatelja s oštećenim sluhom	.64	.68
	ST-15 U redovitoj osnovnoj školi učenici s oštećenim sluhom doživjet će posebne neugodnosti od svojih vršnjaka bez smetnji u razvoju	.83	.75
1. FAKTOR	ST-16 Učenicima oštećena sluha koji idu u redovitu osnovnu školu nastavnici trebaju "koješta" pogledati kroz prste	.76	.71
	ST-06 Slušno oštećeni učenik u redovitom razredu osnovne škole može loše djelovati na uspjeh čitavoga razreda	.40	.60
	ST-09 Slušno oštećeni učenici mogu postići isti školski uspjeh u redovitoj školi kao i učenici bez smetnji u razvoju	.90	.85
	ST-10 Neki slušno oštećeni učenici mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju	.84	.83
2. FAKTOR	ST-17 Učenici s oštećenim sluhom mogu u redovitoj osnovnoj školi općenito više naučiti nego u specijalnoj školi	.64	.73
	ST-01 Učenici s oštećenim sluhom u redovitoj osnovnoj školi mogu se uključiti samo u posebne razrede (odjele) i uspješno svladati redoviti nastavni program	.45	.56
	ST-05 Za normalan rad u razredu redovite osnovne škole slušno oštećeni učenici predstavljaju smetnju	.49	.70
	ST-07 Redovitu osnovnu školu moguće je u potpunosti osposobiti za prihvata učenika s oštećenim sluhom	.90	.70
3. FAKTOR	ST-12 Druženje s ostalim učenicima u redovitoj osnovnoj školi je za učenike s oštećenim sluhom korisnije nego druženje sa slušno oštećenim učenicima u specijalnoj školi	.80	.77
	ST-14 Redovita osnovna škola može pružiti učeniku oštećena sluha sve ono što mu pruža specijalna škola	.86	.80

Varijable

PAP ORP

ST-02 Učenci s oštećenim sluhom mogu u redovitoj osnovnoj školi uspješno svladati redoviti nastavni program samo uz organizirani dodatni defektološki produženi stručni tretman .81 .67

4. FAKTOR

ST-03 Štetna su nastojanja da se u redovite osnovne škole uključe i slušno oštećeni učenici .92 .90

ST-04 Najbolje bi bilo da svi slušno oštećeni učenici pohađaju specijalne škole .77 .83

Uz PB kriterij za zaustavljanje ekstrakcije faktora i orthoblique rotaciju glavnih komponenata dobili smo matricu paralelnih (PAP) i ortogonalnih (ORP) projekcija varijabli na faktore koja nam omogućuje da izvršimo interpretaciju prikrivenog prostora stavova roditelja učenika koji čuju prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom.

1. FAKTOR u uzorku roditelja učenika koji čuju opisuje pet varijabli stavova. Analizirajući sadržaj indikatora stavova koji imaju najveće paralelne i ortogonalne projekcije, na prvom faktoru uočavamo: da roditelji učenika bez smetnji u razvoju smatraju da će učenici oštećena sluha doživljavati u redovnoj osnovnoj školi posebne neugodnosti od svojih vršnjaka koji čuju; da im nastavnici "koješta" trebaju progledati kroz prste; da učenici koji čuju ne mogu imati prijatelja s oštećenim sluhom; da po mnogim svojim osobinama učenici s oštećenim sluhom nisu jednaki učenicima koji čuju; da se učenici redovne osnovne škole ne mogu pripremiti da razumno i prijateljski prihvate učenika s oštećenim sluhom. Iako ovaj faktor svojom strukturom nije istovjetan prvom faktoru u uzorku roditelja

učenika s oštećenim sluhom, prilično mu je sličan jer osim tri varijable koje su im zajedničke, ostale varijable izrazito upućuju na protivljenje odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom. Zato i ovaj faktor možemo imenovati *generalnim faktorom odbijanja odgojno-obrazovne integracije učenika oštećena sluha*.

2. FAKTOR opisuje varijable koje se odnose na sposobnosti učenika s oštećenim sluhom koje su potrebne za uspješno svladavanje nastavnog programa. Roditelji učenika bez smetnji u razvoju smatraju: da učenici s oštećenim sluhom ne mogu postići isti školski uspjeh u redovitoj osnovnoj školi kao i učenici koji čuju; da niti neki učenici s oštećenim sluhom ne mogu postići bolji školski uspjeh od mnogih drugih učenika bez smetnji u razvoju; da učenici s oštećenim sluhom mogu više naučiti u specijalnoj školi nego u redovitoj osnovnoj školi; da će takav učenik u redovitoj osnovnoj školi loše djelovati na uspjeh čitavoga odjela. I drugi je faktor sličan drugom faktoru izoliranom u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom pa ćemo ga jednako i imenovati: *faktor*

podcjenjivanja sposobnosti učenika s oštećenim sluhom.

3. FAKTOR definira pet varijabli koje se uglavnom odnose na socijalizacijske i obrazovne učinke odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom. Svojim odgovorima na postavljene tvrdnje roditelji učenika koji čuju izražavaju stavove: da redovitu osnovnu školu nije moguće u potpunosti pripremiti za prihvata učenika s oštećenim sluhom; da je druženje s učenicima koji čuju u redovitoj osnovnoj školi za učenike s oštećenim sluhom manje korisno nego njihovo druženje sa sebi sličnima u specijalnoj školi; da redovita osnovna škola ne može pružiti učeniku s oštećenim sluhom sve što mu pruža specijalna osnovna škola; da u odjelu redovite osnovne škole učenici s oštećenim sluhom predstavljaju smetnju te da se ne mogu uključiti niti u posebne odjele redovite osnovne škole i uspješno svladati redovit nastavni program. Treći faktor u ovom uzorku ispitanika šire je definiran od trećega faktora u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom. Ovaj faktor možemo interpretirati: *faktor nesagledavanja povoljnih socijalizacijskih i obrazovnih učinaka koje mogu pružiti različiti modaliteti odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom.*

4. FAKTOR opisuju tri varijable od kojih dvije opisuju i četvrti faktor u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom. Ovaj faktor najizrazitije odražava protivljenje roditelja učenika bez smetnji u razvoju odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom. Oni smatraju: da učenici s oštećenim sluhom ne mogu u redovitoj osnovnoj školi svladati redoviti nastavni program niti uz pomoć organiziranog, produženog

dodatnog defektološkog stručnog tretmana; da su štetna nastojanja da se učenici s oštećenim sluhom uključe u redovite osnovne škole te da je najbolje da svi takvi učenici pohađaju specijalnu školu. Dakle, ovaj izrazito segregacijski faktor možemo interpretirati *faktorom odbijanja bilo kakvog modaliteta odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom.*

4.2.8. Interkorelacija orthoblique faktora

Tablica 16

Interkorelacija orthoblique faktora

	OBQ1	OBQ2	OBQ3	OBQ4
OBQ1				
OBQ2	.32			
OBQ3	.48	.42		
OBQ4	.49	.40	.52	

Izolirani faktori u uzorku roditelja učenika koji čuju imaju međusobno statistički značajnu povezanost, daleko veću nego je povezanost između izoliranih faktora u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom. To nas ne iznenađuje jer je i matrica interkorelacija varijabli u ovom uzorku bila mnogo konzistentnija.

4.3. Kongruencija faktorskih prostora izoliranih u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom i uzorku roditelja učenika koji čuju

Sukladnost faktorskih prostora dobivena ovim istraživanjem provjerena je Tuckerovom metodom kongruencije. Prema prijedlogu autora ove metode, kongruentnim se mogu smatrati oni faktori koji prelaze veličine koeficijenata od .939.

Tablica 17

Koeficijenti sukladnosti između orthoblique faktora dobijenih na osnovi paralelnih projekcija

Roditelji učenika s oštećenim sluhom

		OBQ1	OBQ2	OBQ3	OBQ4
Roditelji	OBQ1	.42	-.11	.43	.30
učenika	OBQ2	.15	.69	-.02	.26
koji	OBQ3	.30	.18	.54	.01
čuju	OBQ4	.43	-.03	-.28	.51

Tablica 18

Koeficijenti sukladnosti između orthoblique faktora dobijenih na osnovi ortogonalnih projekcija

Roditelji učenika s oštećenim sluhom

		OBQ1	OBQ2	OBQ3	OBQ4
Roditelji	OBQ1	.81	.55	.61	.77
učenika	OBQ2	.71	.86	.40	.77
koji	OBQ3	.77	.64	.63	.71
čuju	OBQ4	.85	.63	.38	.85

Inspekcijom tablica 17 i 18 možemo utvrditi da niti jedan par faktora ne dostiže, svojim koeficijentom, veličinu koja bi mogla biti proglašena značajnom. Ortogonalne projekcije među parovima faktora, odnosno njihova međusobna bliskost je dosta visoka ali ne dostiže kritične vrijednosti. Dakle, možemo utvrditi da latentni prostori stavova roditelja učenika s oštećenim sluhom i roditelja učenika koji čuju, prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom, nisu kongruentni. Razlike između faktora koji su izolirani u jednom, odnosno drugom uzorku postoje u njihovoj strukturi. Faktori su slično

ili identično interpretirani u oba uzorka jer je sadržaj indikatora stavova to omogućio. Naime, svi faktori su segregacijski usmjereni s napomenom da su segregacijski stavovi nešto blaže izraženi u uzorku roditelja učenika koji čuju.

Rezultati ovoga istraživanja ukazuju na jasno izdiferencirane stavove jednih i drugih roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom bez obzira što nam nisu poznati uvjeti pod kojima su oni oblikovani. Budući da nam nisu poznata sustavna nastojanja odgovornih službi i stručnjaka, koja bi mogla utjecati na oblikovanje stavova roditelja, očito je da su oni for-

mirani na osnovi "nepovoljnih" iskustava iako ne treba zanemariti ni utjecaj predrasuda. Razloge za dobijene rezultate možemo samo pretpostavljati jer ovo istraživanje nije imalo za cilj ispitati i utvrditi uvjete pod kojima su formirani stavovi roditelja. Stavovi roditelja učenika koji čuju vjerovatno su oblikovani pod utjecajem predrasuda ali i vlastitog iskustva koje su mogli steći u kontaktu sa školom ali i na osnovi iskustva koje su mogli steći u kontaktu sa školom ali i na osnovi iskustva njihove djece. Oni vjerovatno smatraju da će njihovo dijete manje naučiti ako je u odjelu integrirano i dijete s oštećenim sluhom jer će tako nastavnici njihovom djetetu poklanjati manje pozornosti te će učenik s oštećenim sluhom nepovoljno utjecati na uspjeh čitavoga odjela.

Čini se da su stavovi roditelja učenika s oštećenim sluhom nastali na osnovi nepovoljnih iskustava. Integracijom njihovog djeteta s oštećenim sluhom u redovitu osnovnu školu povećala se njihova odgovornost prema djetetu. Povećane obveze nisu rezultirale adekvatnim uspjehom djeteta u školi. Specijalna škola je, barem do danas, preuzimala svu brigu o djetetu s oštećenim sluhom pa je integracija mogla narušiti njihov "komoditet" postavljanjem većih zahtjeva pred dijete. Roditelji vjerovatno uviđaju veliko opterećenje svoga djeteta nastavnim i rehabilitacijskim obvezama ali ne uočavaju "isplativost" uloženog napora. Tako je moguće da su oni od redovite škole očekivali da će njihovo dijete bolje govoriti i tako olakšati komunikaciju u obitelji. Budući da se to nije dogodilo roditelji su "razočarani" redovitom osnovnom školom od koje su očekivali brže i vidljivije rezultate. Treba naglasiti da svaki roditelj učenika s oštećenim

sluhom, iz našeg uzorka, ima najmanje jednogodišnje iskustvo s boravkom svoga djeteta u redovitoj osnovnoj školi, a mnogi roditelji to su iskustvo stjecali tijekom dvije ili više godina boravka njihovog djeteta u integriranim uvjetima. Ističemo da smo iznijeli samo pretpostavke koje su eventualno mogle utjecati na oblikovanje stavova roditelja. Prave razloge ovako uobličanim stavovima treba tek ispitati kako bi se mogli kreirati programi kojima se može utjecati na promjenu stavova roditelja prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika oštećena sluha.

5. ZAKLJUČAK

Na uzorcima od po 54 roditelja učenika s oštećenim sluhom i roditelja učenika koji čuju primijenjeno je 17 indikatora stavova prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenim sluhom. Uzorcima su obuhvaćeni roditelji jednih i drugih učenika koji pohađaju zajedno odjele redovitih osnovnih škola u Zagrebu. Za utvrđivanje latentnog prostora stavova korištena je faktorska analiza a kongruencija faktorskih prostora provjerena je Tuckerovom metodom kongruencije. Izolirana su po četiri faktora stavova u svakom uzorku. Dobijeni faktori se razlikuju po svojoj strukturi tako da niti jedan par faktora nije mogao biti proglašen kongruentnim. Svi faktori, u jednom i u drugom uzorku roditelja, izrazito su segregacijski usmjereni s napomenom da su segregacijske tendencije

roditelja učenika koji čuju izražene u nešto blažoj formi. Izolirani faktori interpretirani su ovako:

1. Faktori izolirani u uzorku roditelja učenika s oštećenim sluhom
  - 1.1. Generalni faktor odbijanja odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom,
  - 1.2. Faktor podcjenjivanja sposobnosti učenika s oštećenim sluhom,
  - 1.3. Faktor nesagledavanja povoljnih socijalizacijskih učinaka koje pruža odgojno-obrazovna integracija učenika s oštećenim sluhom,
  - 1.4. Faktor odbijanja bilo kakvog modaliteta integracije učenika s oštećenim sluhom,
2. Faktori izolirani u uzorku roditelja učenika koji čuju
  - 2.1. Generalni faktor odbijanja odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom,
  - 2.2. Faktor podcjenjivanja sposobnosti učenika s oštećenim sluhom,
  - 2.3. Faktor nesagledavanja povoljnih socijalizacijskih i obrazovnih učinaka koje mogu pružiti različiti modaliteti odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom,
  - 2.4. Faktor odbijanja bilo kakvoga modaliteta odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom.

Segregacijska usmjerenost prigušenih prostora roditelja upućuje na potrebu mijenjanja takvih stavova kao preduvjeta

uspješne odgojno-obrazovne integracije učenika s oštećenim sluhom.

6. LITERATURA

1. LEVANDOVSKI, D.: Neke determinante stavova roditelja prema mentalno retardiranoj djeci. (disertacija). Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1980.
2. MUSTAĆ, V.: Struktura stavova roditelja prema djeci s oštećenim sluhom koja su pod utjecajem rehabilitacijskog postupka u zavodima za rehabilitaciju slušno oštećene djece i omladine. (magistarski rad). Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1977.
3. STANČIĆ, V.: Stavovi roditelja učenika osnovnih škola (redovnih i specijalnih) prema odgojno-obrazovnoj integraciji djece s teškoćama u razvoju. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1983.
4. STANČIĆ, V. i suradnici: Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju (Teorijski problemi i istraživanje - Izvještaj br. I). Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1982.
5. TEODOROVIĆ, B.: Odnos roditelja prema integraciji mentalno retardirane djece u redovni odgojno-obrazovni sistem. Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Defektologija, Vol.18, br. 1-2, 1982. s. 65-71.
6. UZELAC, M.: Subjektivne pretpostavke odgojno-obrazovne integracije djece s oštećenim sluhom. (magistarski rad). Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1989.
7. ZOVKO, G.: Odgojno-obrazovna integracija djece s teškoćama u razvoju. Novosti - Časopis Republičke konferencije za rehabilitaciju i zaštitu invalida, br. 12-13, Zagreb, 1980. s. 47-56.

CONGRUENCY IN THE LATENT DIMENSIONS OF ATTITUDES TOWARD INTEGRATION OF CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENTS, EXPRESSED BY PARENTS OF PUPILS WITH AND WITHOUT HEARING IMPAIRMENTS

SUMMARY

Parents are an important factor for a successful educational integration of pupils with hearing impairments. This paper presents the results obtained in the investigation of attitudes toward the educational integration of pupils with hearing impairments, expressed by parents of hearing pupils, as well as congruency of isolated factor spaces in parental attitudes. Investigation was carried out on the sample of 54 parents of hearing pupils, whose children were attending regular school classes together with pupils having hearing impairments, at the area of the town of Zagreb. Data were processed through the factor analyses and the Tucker congruency method. On the bases of 17 attitude indicators, four factors were isolated in the each sample of subjects is significantly different, therefore none of the factor pairs, with their congruency coefficient haven't reached the level of significance. All the isolated factors were directed toward segregation.